

„Monitor Chiny w ONZ” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktywnością chińskiej dyplomacji na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych ze szczególnym uwzględnieniem polityki na forum Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa, Rady Gospodarczo-Społecznej oraz w Radzie Praw Człowieka.

DR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY W ONZ

MAJ 2023

BRIEFINGI RB ONZ WS. SYTUACJI NA UKRAINIE

Dwa majowe briefingi RB ONZ dot. sytuacji na Ukrainie posłużyły dyplomacji ChRL m.in. do medialnego przeforsowania rozwiązań związanych z bezpieczeństwem żywnościowym. ChRL aktywnie wspierała promocję tzw. umowy zbożowej oraz protokołu ustaleń dot. z możliwości eksportu rosyjskiej żywności jak i nawozów. Ponadto ChRL skupiła się na wyznaczaniu tzw. „czerwonych linii” w kontekście możliwej eskalacji konfliktu jądrowego. Miało to związek z planami rozmieszczenia przez Rosję broni jądrowej na Białorusi.

I. AKTYWNOŚĆ CHRL W RADZIE BEZPIECZEŃSTWA ONZ

3 maja: ambasador Zhang Jun nt. budowania i utrzymywania pokoju. Zhang Jun zaznaczył, iż świat obecnie „jest nękany poważnym kryzysem zaufania”. Jak podkreślił, nic nie podważa zaufania politycznego jak łamanie obietnic, nieprzestrzeganie umów, świadome wycofywanie się ze zobowiązań politycznych i tworzenie „ekskluzywnych bloków wojskowych”. Niektóre państwa (czyt. USA), zostały oskarżone o „znieszczenie reguł rynkowych w celu uzyskania monopolu technologicznego i tłumienia rozwoju innych krajów”. Chiński dyplomata wezwał do podtrzymania rządów prawa i zaufania oraz praktykowania prawdziwego multilateralizmu. Określił ponadto, iż RB ONZ powinna uznać zrównoważony rozwój jako podstawa trwałego pokoju i promocja i ochrona praw człowieka.

9 maja: briefing RB ONZ w sprawie UNISFA. Dai Bing reprezentujący ChRL podkreślił trwający i pogłębiający problem humanitarny i rozwojowy Sudanu i Sudanu Południowego. Wezwano, aby społeczność międzynarodowa wzmocniła podstawową pomoc materialną w kwestii przekazywania żywności i leków oraz wsparła rozwój poprzez zapewnienie wsparcia w kwestii edukacji i szkoleń zawodowych.

11 maja: Sun Zhiqiang nt. raportu MTK w sprawie Libii. Przedstawiciel ChRL wyraził zadowolenie ze współpracy pomiędzy libijskimi partiami politycznymi i docenił ich zaangażowanie w utrzymanie dyskusji politycznej. Chiny wspierają wszystkie strony w kontynuowaniu dialogu opartego na wysiłkach do przeprowadzenia wyborów powszechnych. Jako główny problem w Libii, ChRL określiła „ingerencję zewnętrzną”, który skutkuje przedłużaniem się kryzysu.

Wezwano tym samym społeczność międzynarodową do zapewnienia „konstruktywnego wsparcia” dla stabilności politycznej Libii oraz rozwoju gospodarczego i uniknięcia „narzuconych z zewnątrz” rozwiązań politycznych w sprawie Libii. Sun Zhiqiang wyraził nadzieję, iż MTK będzie szanował suwerenność sądowniczą oraz unikał upolitycznienia i stosowania „podwójnych standardów” w swojej pracy.

15 maja: Zhang Jun podczas briefingu ws. sytuacji humanitarnej na Ukrainie. Ambasador ChRL zaznaczył, iż sytuacja humanitarna na Ukrainie pozostaje niezwykle tragiczna a skutki uboczne kryzysu nabierają na sile. Dyplomata ChRL zaproponował trzypunktowy plan poprawy sytuacji humanitarnej. Po pierwsze, wezwano do „zmniejszenia szkód i cierpienia ludności cywilnej”. W tym względzie wezwano do bezwzględnej przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego. Wezwano strony konfliktu do bezwzględnej ochrony kobiet i dzieci. Chiny wspierają wdrożenie Umowy Zbożowej Morza Czarnego oraz protokołu ustaleń w sprawie eksportu rosyjskiej żywności i nawozów. Po drugie, wezwano do „nieprzekraczania czerwonej linii bezpieczeństwa jądrowego”. W tym kontekście powtórzono postulat o zakazie używania broni jądrowej i prowadzenia wojny nuklearnej. Wezwano do maksymalnej powściągliwości oraz unikania słów i czynów, które mogłyby prowadzić do eskalacji nuklearnej. W tym względzie Chiny wspierają działania MAEA (zob. kom.). Po trzecie, skutki uboczne środków reagowania na konflikt powinny zostać traktowane poważnie. W tym aspekcie wezwano społeczność międzynarodową do koordynacji i wspólnego utrzymania stabilności światowych rynków żywności, energii i finansów w obliczu pogłębiającego się ryzyka globalnej recesji. Podniesiono postulat, iż jednostronne sankcje prowadzą do poważnych konsekwencji humanitarnych i osłabienia globalnych łańcuchów dostaw. Zhang Jun bezpośrednio odniósł się do działań USA i „innych krajów”, aby „poważnie zastanowiły się nad swoim zachowaniem”. Wezwano do powstrzymania się od stosowania przymusu ekonomicznego. Aby zażegnać kryzys polityczny, ekonomiczny i humanitarny, specjalny przedstawiciel chińskiego rządu ds. Eurazji odbył wizyty w Ukrainie, Polsce, Francji, Niemczech oraz Rosji.

22 maja: wypowiedź Dai Binga ws. UNITAMS podczas briefingu RB ONZ. Delegat ChRL zauważył, iż skonfliktowane strony wielokrotnie osiągały tymczasowe zawieszenie broni. Pilnym zadaniem UNITAMS jest zapewnienie realizacji zobowiązań w zakresie ochrony ludności cywilnej i infrastruktury oraz zapewnienie gwarancji bezpieczeństwa a także ułatwienie pomocy humanitarnej i ewakuacji cywilów. Chiny wyraziły uznanie i wsparcie dla działań Ligi Państw Arabskich, Międzynarodowej Władzy ds. Rozwoju oraz Unii Afrykańskiej w kwestii odgrywania kluczowej roli w promocji rozmów pokojowych. Wezwano ONZ do wspierania współpracy z organizacjami

regionalnymi w celu zabezpieczenia przestrzeni dla mediacji regionalnej. Zaznaczono, iż ingerencja zewnętrzna lub jednostronne sankcje nie są rozwiązaniem problemu i mogą tylko zintensyfikować napięcia i pogłębić kryzys polityczny i społeczny.

23 maja: otwarta debata RB ONZ dot. zapewnienia bezpieczeństwa i godności ludności cywilnej podczas konfliktów. Ambasador Zhang Jun skupił się przede wszystkim na kryzysie żywnościowym, który gwałtownie pogarsza sytuację humanitarną na terenach objętych konfliktami. Przedstawiono informację, iż obecnie około 250 mln ludzi nie jest zabezpieczonych żywnościowo, m.in. na terenach objętych działaniami zbrojnymi. Chiński delegat przedstawił pięć działań, które mają na celu wzrost bezpieczeństwa ludności cywilnej podczas konfliktów. Po pierwsze zaproponowano wzmożenie wysiłków w celu politycznego uregulowania kwestii „hotspotów”. W tym kontekście odwołano się do bezwzględnego przestrzegania rezolucji RB ONZ nr 2417 oraz 2573. Po drugie, zwiększenie pomocy państw trzecich w nagłych wypadkach. Priorytet w tym kontekście stanowi skuteczna, szybka doraźna pomoc państw trzecich w celu zaspokojenia potrzeb ludności objętych kryzysami politycznymi. Wezwano do zwiększenia udziału „tradycyjnych darczyńców” na zasadach „braku selektywności”. Ponadto wezwano, aby taka pomoc nie była odbierana jako „dźwignia dla korzyści politycznych”. Jako trzeci punkt określono „utrzymanie ogólnej stabilności łańcucha dostaw i międzynarodowych cen żywności”. W szczególności należy wspierać Umowę Zbożową Morza Czarnego oraz protokół ustaleń w sprawie eksportu rosyjskiej żywności i nawozów. ChRL oficjalnie wsparło działania ONZ w odgrywaniu „ważnej roli” w usuwaniu obecnych przeszkód, z jakimi boryka się Rosja w zakresie eksportu żywności i nawozów (sic).

24 maja: wypowiedź Geng Shuanga na briefingu RB ONZ dot. sytuacji na Bliskim Wschodzie i kwestii palestyńskiej. Geng Shuang odnotował kolejny wzrost napięć na „okupowanych terytoriach palestyńskich”, szczególnie w Strefie Gazy. RB ONZ przeprowadziła nadzwyczajne konsultacje na wniosek Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Francji oraz Chin. Dzięki skutecznej mediacji Egiptu i innych zainteresowanych stron, osiągnięto zawieszenie broni. Chiny odnotowały ponowną intensyfikację aktywności strony izraelskiej w meczecie Al-Aksa, co wywołało napięcia. Wezwano Izrael do zaprzestania prowokacji. W podobnym tonie odniesiono się do „nielegalnej ekspansji osiedli izraelskich na terytoriach okupowanych”. Zauważono, iż Izrael kontynuuje jednostronne działania w zakresie budowania i legalizacji nowych osiedli mieszkalnych. Ponownie wezwano do zaprzestania wkraczania na „ziemię i zasoby narodu palestyńskiego”. Chiny wezwały obie strony do przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego, gdyż odnotowano wiele strat cywilnych. W tym miejscu wezwano również do zniesienia blokady Strefy Gazy.

Chiny tradycyjnie wyraziły poparcie dla „rozwiązania dwupaństwowego”, co zakończyłoby napięcia pomiędzy stronami. Niebezpośrednio wezwano również Stany Zjednoczone do podjęcia wysiłków na rzecz przyspieszenia procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie i zaniechania bezzasadnego uniemożliwiania RB ONZ w osiągnięciu minimalnego konsensusu w kwestii palestyńsko-izraelskiej.

25 maja: wystąpienie Zhang Juna nt. finansowania operacji pokojowych Unii Afrykańskiej (UA). Delegat ChRL skupił się głównie na opisie wkładu UA w organizację i realizację operacji wspierających pokój. Nadmienił jednakże, iż występujące „afrykańskie problemy” należy rozwiązywać w „sposób afrykański”, sygnalizując chińskie stanowisko związane z nieingerencją i suwerennością państw Afryki. Jako jeden z priorytetów obecnych działań na kontynencie afrykańskim, chińska delegacja stawia ochronę praw człowieka a także wsparcie agend ONZ, przede wszystkim w wymiarze finansowym.

30 maja: Geng Shuang na briefingu RB ONZ ws. Ukrainy. Kolejny majowy briefing RB ONZ ws. Ukrainy został wykorzystany przez dyplomację ChRL do ponownego zwrócenia uwagi na możliwą eskalację konfliktu jądrowego na Ukrainie. ChRL wyraziła zaniepokojenie, iż pomimo wielokrotnych ostrzeżeń i apeli ze strony społeczności międzynarodowej, operacje wojskowej nadal koncentrują się na terenie elektrowni jądrowej w Zaporozżu oraz jej okolicach. Geng Shuang zaznaczył również, iż państwo o „znacznych wpływach” (czyt. USA), powinien zacząć odgrywać odpowiedzialną i konstruktywną rolę w kwestii deeskalacji, a nie „dolewać oliwy do ognia”. Chiny podtrzymały swoje wsparcie dla promocji rozmów pokojowych i wyraziły chęć w kwestii odegrania konstruktywnej roli w dążeniu do politycznego rozwiązania „kryzysu na Ukrainie”.

30 maja: wypowiedź Geng Shuanga nt. Syrii w ramach briefingu RB ONZ. Strona chińska wyraziła zadowolenie, iż niedawno Syria ponownie została włączona w struktury Ligi Arabskiej. Miało to zapewnić nowy impuls do wzmocnienia współpracy i solidarności, a także zapewnić nową szansę na polityczne rozwiązanie „kwestii syryjskiej”. Jako „szczerzy przyjaciel świata arabskiego”, Chiny zobowiązały się do wzmocnienia procesu politycznego oraz działań specjalnego wysłannika Sekretarza Generalnego ONZ G.O. Pedersena.

II. SPRAWY DOTYCZĄCE CHRL W KONTEKŚCIE ONZ

4 maja: spotkanie Qin Gang - Siergiej Ławrow na marginesie szczytu SOW. Rozmowy dotyczyły m.in. wzmocnienia koordynacji i współpracy w ramach organizacji wielostronnych takich jak: BRICS, G20, ONZ i wspólnego sprzeciwu

wobec „różnych form hegemonizmu”, ochrony wspólnych interesów rynków wschodzących i krajów rozwijających się oraz stania na straży międzynarodowej uczciwości i sprawiedliwości (sic).

5 maja: wypowiedź Qin Ganga na spotkaniu szefów dyplomacji Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SOW). W trakcie szczytu MSZ SOW, zainteresowane strony zgodziły się do zacieśnienia współpracy z ONZ i krajami BRICS. Dodatkowo zobowiązano się do ochrony zasad i celów Karty NZ oraz do obrony multilateralizmu. Ponadto w porozumienia pomiędzy stronami podczas szczytu SOW, Chiny zobowiązały się do wsparcia SOW w celu wdrożenia „ważnych inicjatyw” jak: budowanie społeczności o wspólnej przyszłości dla ludzkości, Globalna Inicjatywa Rozwoju, Globalna Inicjatywa Bezpieczeństwa i Globalna Inicjatywa Cywilizacyjna.

7 maja: czwarta runda dialogu ministerialnego ChRL-Pakistan z ONZ w tle. W kontekście ONZ, szefowie dyplomacji Chin i Pakistanu zobowiązali się do „przeгляdu współpracy” w kwestiach regionalnych na forach wielostronnych (w szczególności ONZ), godząc się na pogłębienie koordynacji i współpracy w celu ochrony wspólnych interesów. Obie strony podkreśliły swoje zaangażowanie w relację celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych oraz wsparcie dla multilateralizmu, wolnego handlu i obopólnej korzystnej współpracy (win-win). Dodatkowo strona pakistańska wsparła Globalną Inicjatywę Rozwoju (GDI) oraz Globalną Inicjatywę Bezpieczeństwa (GSI). Ponadto Pakistan z zadowoleniem przyjął Globalną Inicjatywę Cywilizacyjną (GCI).

15 maja: wypowiedź Shu Luomei podczas 15. sesji Komitetu Programowego i Budżetowego ONZ ds. Rozwoju Przemysłowego (UNIDO). Radca-minister ChRL podkreśliła, iż rząd chiński przywiązuje dużą wagę do działalności UNIDO. W ramach współpracy UNIDO-ChRL, w ubiegłym roku rozpoczęto promocję i budowę parków rolno-przemysłowych w Afryce w ramach współpracy Globalnego Południa. Przełożyło się to również na organizację forum „Bridge for Cities”, współpracę ChRL-UNIDO w kwestii organizacji China International Import Expo oraz Międzynarodowego Forum Ekonomicznego Hongqiao.

16 maja: Qin Gang w sprawie obchodów 75. rocznicy Nakby. Szef chińskiej dyplomacji odniósł się do traumatycznych dla ludności palestyńskiej wydarzeń na Bliskim Wschodzie. Qin podkreślił, iż Chiny stoją na straży uczciwości i sprawiedliwości w kwestii palestyńskiej. Chiński dyplomata poparł wzmocnienie autorytetu Autonomii Palestyńskiej oraz wzmocnienie jedności między frakcjami palestyńskimi i zachęcają Palestynę i Izrael do wdrożenia „rozwiązania dwupaństwowego”. Qin Gang zaznaczył, iż jako stały członek RB ONZ i

„odpowiedzialne duże państwo”, Chiny pragną współpracować ze społecznością międzynarodową w celu wprowadzenia w życie Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa i przyczynienia się do wszechstronnego, sprawiedliwego i trwałego rozwiązania w krótkim czasie (sic).

22 maja: Światowe Zgromadzenie Zdrowia (WHA) odrzuciło propozycję dotyczącą uczestnictwa Tajwanu. WHA które odbyło się w Genewie, podjęło decyzję o odrzuceniu propozycji zaproszenia Tajwanu do udziału w pracach Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Strona chińska podkreśla, iż władze Demokratycznej Partii Postępowej „poszły pod prąd historii”, nalegając na realizację wniosków związanych z uczestnictwem Tajwanu, w pełni ujawniając „polityczny spisek” zaangażowania się w „działania separatystyczne niepodległości Tajwanu” (zob. kom.).

25 maja: wypowiedź Lindy Thomas-Greenfield w trakcie nieformalnego spotkania RB ONZ nt. cyberbezpieczeństwa i Chin. Spotkanie zorganizowane w tzw. formule Arria dotyczyło cyberbezpieczeństwa. Ambasador USA przy ONZ wyraziła zaniepokojenie zachowaniem Chin w cyberprzestrzeni, związane z rozwojem środowiska hakerskiego. Według przedstawicielki rządu USA, środowisko to angażuje się w ataki *ransomware* oraz inne złośliwe działania, co stanowi coraz większe zagrożenie dla działalności sektora publicznego, ale także prywatnego. USA oczekuje podjęcia przez ONZ odpowiednich działań w tym zakresie.

26 maja: ustanowienie wszechstronnego partnerstwa strategicznego Chińskiej Republiki Ludowej z Demokratyczną Republiką Konga. W treść porozumienia zostało wpisane „wzajemne wspieranie się w sprawach międzynarodowych i obrona porządku międzynarodowego opartego na prawie międzynarodowym i normach rządzących stosunkami międzynarodowymi zgodnie z celami i zasadami Karty Narodów Zjednoczonych i odpowiednich konwencji międzynarodowych. Ponadto obie strony zobowiązały się do wzmocnienia solidarności i współpracy między krajami, wspierając „prawdziwy multilateralizm” oraz promując budowę wspólnoty o wspólnej przyszłości dla ludzkości. Dodatkowo w dwustronnym porozumieniu DRK wyraża chęć zacieśnienia współpracy z Chinami na szczeblu dwustronnym i wielostronnym w zakresie wdrażania Globalnej Inicjatywy Rozwoju, Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa i Globalnej Inicjatywy Cywilizacyjnej.

KOMENTARZ

W maju 2023 odbył się briefing Rady Bezpieczeństwa ONZ na temat sytuacji humanitarnej na Ukrainie. Chińska dyplomacja zwyczajowo przedstawiła szereg punktów, których realizacja, zdaniem Pekinu, zapewniłaby poprawę sytuacji ludności objętej konfliktem zbrojnym. Wiodącym problemem, zarówno dla strony chińskiej jak i pozostałych interesariuszy, pozostaje kwestia bezpieczeństwa jądrowego. Pekin explicite wyznaczył tym samym „czerwoną linię”, której przekroczenie może prowadzić do zmiany podejścia ChRL wobec rosyjskiej agresji na Ukrainie.

Podczas wspomnianego briefingu z dn. 15 maja 2023 roku, szef misji ChRL przy ONZ Zhang Jun podkreślił pogarszające się warunki humanitarne na Ukrainie. Wezwał tym samym do deeskalacji sytuacji i zaprzestania działań wojennych. Zestaw trzech priorytetowych działań zaproponowanych przez ChRL zakłada: 1) przestrzeganie kodeksu postępowania zgodne z międzynarodowym prawem humanitarnym, a w szczególności bezwzględna ochrona ludności cywilnej i obiektów cywilnych. W tym kontekście Chiny z zadowoleniem przyjęły rozszerzenie zakresu pomocy przez społeczność międzynarodową i agencje humanitarne, działające na zasadach bezstronności i neutralności; 2) zakaz przekroczenia „czerwonej linii” bezpieczeństwa jądrowego. ChRL jasno określa, iż nie dopuszcza możliwości użycia prowadzenia wojny nuklearnej i użycia broni jądrowej. Jedną z najbardziej palących kwestii związanych z konfliktem na Ukrainie pozostaje bezpieczeństwo obiektów elektrowni jądrowych na Ukrainie. Chiny tym samym wezwały do „maksymalnej powściągliwości oraz unikania słów i czynów, które mogłyby zaostrzyć konfrontację i doprowadzić do błędnych kalkulacji”. W tym zakresie Pekin zobowiązał się do dalszego wsparcia działań dyrektora generalnego Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, zakładającego utrzymanie stałej komunikacji ze stronami konfliktu w celu zapewnienia bezpieczeństwa cywilnych obiektów jądrowych. 3) sprawne zarządzanie „skutkami ubocznymi” konfliktu. W tym kontekście ChRL stara się zabezpieczyć sobie miejsce w procesie koordynacji działań gospodarczych minimalizujących negatywne skutki w ramach samego konfliktu a także najprawdopodobniej zabezpieczenia własnych interesów związanych z odbudową zniszczonej infrastruktury cywilnej w warunkach postbellum. Potwierdzeniem tejże tezy może być ostatnia rozmowa Xi Jinping - Wołodimir

Zelenski. Rozmowy kularowe dotyczące ukraińskiej polityki wewnętrznej dopuszczają rozpoczęcie rekonstrukcji infrastruktury in bello, niemniej strona chińska najprawdopodobniej nie będzie zainteresowana takim rozwiązaniem. Powodem tego jest założenie, iż Federacja Rosyjska prowadząca wojnę kinetyczną na Ukrainie byłaby ograniczona przez Chiny w zakresie operacyjnym, nie chcąc doprowadzić do ponownego zniszczenia infrastruktury odbudowanej przez firmy wspierane przez Pekin. Dodatkowo stanowiłoby to również zagrożenie dla bezpieczeństwa obywateli ChRL zaangażowanych w prace konstrukcyjne ukraińskiej infrastruktury. Działania te mogłyby spowodować dalszy wzrost napięć między Kremlem a Zhongnanhai – siedzibą rządu chińskiego. Niemniej są to jednak dywagacje i spekulacje dotyczące bliżej nieokreślonej przyszłości, gdyż eksperci i skonfliktowane strony podkreślają, iż obecny konflikt może potrwać dekady. W tym kontekście priorytetową kwestią dla Chin pozostaje obniżenie ryzyka konfliktu jądrowego.

W trakcie spotkania z marca 2023 roku, Xi Jinping i Władimir Putin również wyznaczyli - jak się wydawało – „czerwone linie” w zakresie użycia broni jądrowej w ramach stosunków bilateralnych. Obie strony dyskutowały nad nieproliferacją broni masowego rażenia, niemniej już po kilku dniach zostało skonfrontowane z informacją, iż Rosja planuje rozmieszczenie broni jądrowej w sąsiadującej Białorusi. Wówczas mówiło się, iż Rosja dała tym samym sygnał, iż jej podrzędny status w relacjach z Pekinem nie jest optymalnym rozwiązaniem dla elit politycznych Kremla. Były ambasador USA w Rosji Michael McFaul zaznaczył wówczas, iż Putin i Łukaszenka takim działaniem upokorzyli Xi Jinpinga na arenie międzynarodowej. Wobec powyższego, Chiny 27 marca, tj. dwa dni po ogłoszeniu planu rozmieszczenia broni jądrowej przez Putina na terytorium Białorusi, ponowiły wezwanie do deeskalacji konfliktu na Ukrainie oraz przypomniały o zobowiązaniu powziętym przez głowy państw Rosji i Chin. Jednak aktualnie sytuacja staje się coraz bardziej skomplikowana. Mińsk i Moskwa 25 maja 2023 roku zawarły oficjalne porozumienie w sprawie rozmieszczenia rosyjskiej jądrowej broni taktycznej na terytorium Białorusi. Takie działanie rosyjskiej administracji mogło być interpretowane jako kolejny krok w celu odstraszenia Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników w kwestii zdecydowanego angażowania się w udzielanie pomocy wojskowej Kijowowi. Zapowiedź rozmieszczenia broni jądrowej na Białorusi, która pojawiła się 25 marca, a także zawarcie oficjalnego porozumienia w tej sprawie z 25 maja, mogło zwiastować, iż kolejnym krokiem eskalacyjnym będzie faktyczna relokacja rosyjskiego potencjału jądrowego na terytorium państwa trzeciego, zapowiadana wcześniej na lipiec 2023 roku. Niemniej jak informuje prezydent Łukaszenka, obie strony od razu zainicjowały transfer broni do Białorusi. Jeśli

słowa głowy białoruskiego państwa nie stanowią politycznego blefu, mamy do czynienia z pierwszą od 1991 roku próbą rozmieszczenia potencjału jądrowego Rosji poza granicami własnego państwa. Do sprawy odniósł się również przedstawiciel moskiewskiego reżimu, Dmitrij Miedwiediew. Tym razem to Rosja wyznaczyła tzw. czerwoną linię w kontekście prowadzonych działań wojennych na terytorium Ukrainy. Były prezydent Federacji Rosyjskiej zaznaczył, iż „Anglosasi nie doceniają ryzyka eskalacji nuklearnej”. Warunek Moskwy, który wyznacza wspomnianą „czerwoną linię” to wsparcie Zachodu w rozmieszczeniu jakiegokolwiek broni jądrowej na terenie Ukrainy”. Ruch ten ma głęboko idące implikacje dla prawdopodobnej zachodniej integracji Ukrainy ze strukturami UE a przede wszystkim NATO. Stany Zjednoczone w ramach prowadzonej przez siebie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa dokonują rozmieszczenia taktycznej broni jądrowej w państwach sojusznicych. Wobec powyższego, ryzyko konfliktu nuklearnego w perspektywie średnio i długookresowej będzie na stałe wpisane w region Europy Środkowej i Wschodniej. Główny wniosek płynący z nerwowych ruchów Moskwy w kwestii eskalacji nuklearnej narażającej na szwank chińsko-rosyjski tandem polityczno-gospodarczy stanowi o słabnącym potencjale militarnym Rosji w konwencjonalnej wojnie kinetycznej, co sygnalizowały media w marcu 2023 roku.

Chiny w przywoływanym wyżej przykładzie planów Władimira Putina o rozmieszczeniu taktycznej broni jądrowej zajęły bezpieczne, jednak zdecydowane stanowisko. Pekin nie wyobraża sobie użycia broni jądrowej przez Rosję, gdyż Moskwa nadal ma poparcie Chin w kwestii konfliktu na Ukrainie, które prezentowane jest głównie na forum ONZ. Jeśli faktyczne rozmieszczenie pocisków jądrowych nie okaże się blefem Rosji i Białorusi, Chiny powinny rozpocząć proces przyjmowania bardziej asertywnego stanowiska wobec Rosji. Papierkiem lakmusowym w tym względzie będą zarówno oficjalne komunikaty jak i wyniki głosowania Zgromadzenia Ogólnego oraz Rady Bezpieczeństwa ONZ, zwoływane ad-hoc spotkania bilateralne wysokiego szczebla, zaangażowanie Chin w relacje z Ukrainą, a także wartość wymiany handlowej w stosunkach dwustronnych. Wyważone sygnały płynące z Pekinu będą zapewne poprzedzać radykalną zmianę retoryki wobec Rosji. Nie należy jej jednak wykluczyć, ponieważ Chiny w obliczu narracyjnej ofensywy międzynarodowej, mającej wyraz we wprowadzonej do międzynarodowego dyskursu serii globalnych inicjatyw (Global Security Initiative, Global Civilization Initiative, Global Development Initiative) nie może pozwolić sobie na „utrata twarzą”, szczególnie w krajach globalnego Południa. Paradoksalnie, z drugiej strony wzrost asertywności Moskwy w kwestii prowadzenia działań z bronią nuklearną może przynieść ChRL wizerunkowe korzyści. Od początku konfliktu zbrojnego

na Ukrainie mówi się, iż to Pekin - jako jedyne mocarstwo na świecie - może mieć jakikolwiek wpływ na nieobliczalne działania podejmowane przez Moskwę. Wzrost eskalacji konfliktu jądrowego w Europie będzie stanowić pole dla chińskiej dyplomacji w kwestii doprowadzenia do skutecznej deeskalacji ryzyka nuklearnego. Zysk wizerunkowy z przeprowadzenia skutecznych działań byłby kolejną „perłą w koronie” chińskiej dyplomacji, biorąc pod uwagę niedawne sukcesy w kwestii mediacji iracko-saudyjskiej. Chińska sprawczość w kwestii zażegnania globalnych wyzwań stanowi bowiem motor napędowy dla inkorporacji chińskich sloganów i narracji KPCh w dyskursie międzynarodowym, o które Pekin tak zdecydowanie zabiega.

Oprócz działań w Europie rosyjski „nuklearny straszak” może być jednym z elementów tymczasowego odprężenia w relacjach Chin ze Stanami Zjednoczonymi. W dniach 10-11 maja, doradca ds. bezpieczeństwa narodowego USA Jake Sullivan oraz Radca Stanu, szef Biura Centralnej Komisji Spraw Zagranicznych i członek Biura Politycznego Komitetu Centralnego KPCh Wang Yi odbyli „szczerze, merytoryczne i konstruktywne” spotkanie w Wiedniu. Było to pierwsze spotkanie wysokiego szczebla od momentu incydentu przelotu „chińskiego balona” nad terytorium USA oraz spotkania Anthonego Blinkena z Wang Yi na marginesie Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa z lutego 2023 roku. W trakcie rozmów poruszono tematy „kluczowych kwestii w dwustronnych stosunkach” a także zagadnienie wojny Rosji przeciwko Ukrainie oraz kwestie Cieśniny Tajwańskiej. Utrzymanie kanału dyplomatycznego na najwyższym szczeblu stanowi asumpt do - przynajmniej częściowej - koordynacji działań na arenie międzynarodowej w obliczu konfliktów globalnych. Niewykluczone, iż w zakresie tychże działań pojawi się wątek zażegnania kryzysu nuklearnego wywołanego wzrostem asertywności Rosji. Te rozmowy zostały poprzedzone spotkaniem ambasadora USA w Chinach Nicholasa Burnsa z chińskim szefem dyplomacji Qin Gangiem w Pekinie. Qin Gang obwinił wówczas USA za „serię błędnych słów i czynów” oraz „podważenie relacji i ciężko wywalczonego pozytywnego impetu stosunków chińsko-amerykańskich”. Pomimo dość ostrego tonu wypowiedzi chińskiego dyplomaty, podkreślił on potrzebę ustabilizowania „lodowatych więzi” i „uniknięcia spirali spadkowej i nieprzewidzianych wydarzeń”. Wówczas szef chińskiego resortu spraw zagranicznych przesunął środek ciężkości stosunków bilateralnych w stronę Waszyngtonu, gdyż zaznaczył, iż to Stany Zjednoczone powinny „skorygować swoje rozumienie Chin i powrócić do racjonalności”. O ile samo spotkanie nie stanowiło przełomu w relacjach dwustronnych, stworzyło pozytywną atmosferę do kolejnych rozmów. Według Reutera, seria dyplomatycznych spotkań doprowadziła do opóźnienia wprowadzenia nowych sankcji USA wobec

chińskich firm oraz spowodowała uniknięcie publikacji raportu z analizy „balonu szpiegowskiego” przeprowadzonego przez FBI. Intencjonalne działanie Waszyngtonu należy odczytywać zatem jako życzliwy gest (którego domagał się Qin Gang). Od kilkunastu dni w kuluarach spekulowano o możliwym spotkaniu ministra handlu ChRL Wang Wentao z przedstawicielką USA ds. handlu Katheriną Tai. W dniu rosyjsko-białoruskiego porozumienia ws. przeniesienia broni jądrowej, ostatecznie doszło do potwierdzenia spotkań Wang Wentao-Katherina Tai oraz z sekretarzem handlu USA Giną Raimondo. Głównym celem spotkań było omówienie palących spraw w kwestiach gospodarczych w stosunkach bilateralnych. Choć najwięcej uwagi poświęcono środowisku inwestycyjnemu w obu państwach dla firm chińskich i amerykańskich nie jest wykluczone, iż kwestia rosyjska również została przedmiotem rozmów wysokiego szczebla. Obie strony podkreśliły, iż rozmowy są trudne i nieznany jest ich skutek, niemniej dwie największe gospodarki na świecie powinny utrzymać kanały dyplomatyczne na różnych poziomach. Dodatkowo w stosunkach bilateralnych pojawiła się nowa zmienna. Jest nią nowy ambasador ChRL w Waszyngtonie - Xie Feng. Pomimo, iż Xie określił stosunki obu państw jako stojące w obliczu „poważnych trudności i wyzwań”, to zobowiązał się do zdecydowanego wzmocnienia współpracy i wymiany. Na ten moment, koncyliacyjny ton wypowiedzi chińskiego dyplomaty spowodował, iż rzecznik Departamentu Stanu Matthew Miller wyraził zadowolenie z przybycia Xie oraz „z niecierpliwością oczekuje na współpracę z ambasadorem i jego zespołem”. Xie znany jest jednak z konfrontacyjnego tonu, o czym świadczyły jego komentarze w stronę USA dotyczące zestrzelenia chińskiego balonu, a także podczas spotkania zastępcy sekretarza stanu Wendy Sherman w 2021 roku w chińskim Tianjinie. Wiele zależy zatem od dobrej woli i intencji obu stron. Ewentualna kontynuacja „odwilży” po kryzysie dyplomatycznym z lutego tego roku może doprowadzić do zdecydowanego pogorszenia pozycji międzynarodowej Rosji. Te rozmowy sygnalizują Moskwie, iż decyzja o rozmieszczeniu potencjału jądrowego nie została dobrze przyjęta w Pekinie i może stanowić element wspólnego stanowiska Pekinu i Waszyngtonu.

Odrzucenie kandydatury Tajwanu do włączenia go w prace WHO przez WHA zostało propagandowo wykorzystane przez dyplomację ChRL w Genewie. Ambasador Chen Xu, stały przedstawiciel Chin w Genewie, skomentował tę decyzję, podkreślając, że odrzucenie propozycji przez WHA przez siedem lat z rządu świadczy o powszechnym poparciu zasady jednych Chin przez społeczność międzynarodową. Chen Xu zaznaczył, że nagłaśnianie propozycji związanych z Tajwanem w WHA jest „niepopularne”.

Zgodnie z oczekiwaniami, wykorzystując pozytywny wynik głosowania WHA, ChRL podniosło narrację, iż, istnieją tylko jedno Chiny, a Tajwan jest nieodłączną częścią chińskiego terytorium. Zgodnie z przekazem chińskiego ambasadora, zasada jednych Chin jest powszechnym konsensusem społeczności międzynarodowej i podstawową normą stosunków międzynarodowych. Chiny utrzymują, że historyczne i prawne fakty potwierdzają, że Tajwan jest częścią Chin i nie mogą być one kwestionowane, pomimo wsparcia niektórych krajów dla władz Tajwanu. Jak podkreśla chińska dyplomacja, włączenie Tajwanu do organizacji międzynarodowych, w tym WHA, musi odbywać się zgodnie z zasadą jednych Chin, która została potwierdzona w rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ nr 2758 i rezolucji WHA nr 25.1. Chen Xu wyraźnie zaznaczył, iż jeszcze przed oficjalnym otwarciem sesji WHA, prawie 140 krajów wyraziło swoje stanowisko przestrzegania zasady jednych Chin i sprzeciwiania się udziałowi Tajwanu, a „wiele krajów wysłało listy do dyrektora generalnego WHO lub wydało publiczne oświadczenia”, popierając stanowisko ChRL i sprzeciwiając się „separatystycznym działaniom na rzecz niepodległości Tajwanu”.

Stanowisko ChRL jest niezmiennie bardzo asertywne w swej wymowie. Ma to odzwierciedlenie w komunikatach dyplomacji Chin w Genewie, gdyż stale podkreśla, iż nie będzie tolerować żadnych wyzwań w kwestii jedności terytorialnej. Zarówno społeczność międzynarodowa, jak i naród chiński popierają zasadę jednych Chin. Główną winą za wzrost napięć w Cieśninie Tajwańskiej obarczono władze Demokratycznej Partii Postępowej (DPP) na Tajwanie. Według przedstawicieli ChRL w Genewie, DPP „podburza” tajwańskich obywateli, działając „wbrew woli innych stron” i interesowi mieszkańców Tajwanu. Chińskie przedstawicielstwo niebezpośrednio podkreśliło również, iż niektóre kraje zachodnie (czyt. USA czy ostatnio Litwa) otwarcie lub tajnie wspierają działania separatystyczne co według Pekinu prowadzi do „politycznej farsy”. Niewątpliwie wynik głosowania WHA zostanie wykorzystany do legitymizacji potencjalnych działań ChRL wobec Tajwanu w przyszłości. Ponadto będzie stanowić on główny argument vis-a-vis aktywności amerykańskiej na Wyspie. Z drugiej strony, kolejna odmowa w kontekście umiędzynarodowienia Tajwanu będzie używana przez Pekin do delegitymizacji działań partii DPP, która w porównaniu do Kuomintangu, wykazuje bardziej proniepodległościowe podejście oraz optuje za zacieśnieniem współpracy z USA. Wynik głosowania będzie zapewne użyty również w kontekście prowadzenia odpowiedniej narracji w związku ze zbliżającymi się wyborami prezydenckimi na Tajwanie, zaplanowanymi na początek 2024 roku. sobie pozwolić.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

